

*Найда Інна Володимирівна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри права
Київського кооперативного інституту бізнесу і права
ORCID ID: 0000-0001-7296-7884*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню взаємозв'язку юридичної клінічної освіти та національно-патріотичного виховання в Україні. З'ясовано, що розбудова незалежної Української держави неможлива без оновленої юридичної освіти. Юридична клінічна освіта є актуальною мережею патріотичного виховання. Звернено увагу на те, що формування правової культури громадян, проведення заходів з правової освіти населення є частиною Стратегії національно-патріотичного виховання.

Показано, що інформаційно-просвітницька робота у сфері національно-патріотичного виховання може здійснюватися у процесі проведення заходів з правової освіти населення студентами-клініцистами.

***Ключові слова:** юридична клінічна освіта, національно-патріотичне виховання, патріотизм, публічний інтерес, інформаційно-просвітницька робота, правопросвітницька робота.*

Постановка проблеми. Одним з важливих напрямів національно-патріотичного виховання на сучасному етапі розвитку нашої країни є виховання нової генерації українців, які наповнені духом патріотизму, стійкою ідейною спрямованістю та сповнені національною ідентичністю.

Розбудова незалежної Української держави неможлива без оновленої юридичної освіти. Юридична клінічна освіта є актуальною мережею патріотичного виховання. Ідеалом виховання наразі має виступати всебічно розвинена, національно свідома, високоосвічена молодь.

Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу підростаючого покоління, головною метою якого є набуття молодими громадянами соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури. Так, студенти-клініцисти, зі свого боку, здійснюють чимало заходів, спрямованих на реалізацію стратегії національно-патріотичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування юридичної клінічної освіти в Україні вивчали представники юридичної теорії та практики, зокрема В. А. Єлов, М. Т. Лоджук, Ю. М. Савелова, В. М. Сущенко,

М. В. Удод, А. О. Галай, Ю. О. Фігель, та інші. Джерельну базу досліджень щодо питання національно-патріотичного виховання становлять праці таких науковців: Г. Ващенко, Т. Бевз, І. Васильків, В. Кравчук та ін. Незважаючи на значну кількість робіт із цих тематик, відсутні роботи щодо їх взаємодії.

Формування цілей статті. Аналіз юридичної клінічної освіти та її взаємозв'язок з національно-патріотичним вихованням в Україні.

Виклад основного матеріалу. На думку В. Єлова, С. Молібога, Д. Павленка юридична клінічна освіта – це нова форма практичного навчання студентів-правників, що має на меті формування у них професійних навичок юриста та передбачає надання безоплатної правової допомоги представникам окремих категорій населення, які не можуть самостійно вирішити проблеми правового характеру [1, с. 9].

Розвиток юридичної клінічної освіти у сучасному розвитку України набуває важливого державного значення. Юридична клінічна освіта показала, що має великі перспективи не лише в допомозі професійного розвитку студента-правника, а й допомозі органам державної влади у проведенні заходів публічного інтересу, як-от правопросвітницької роботи серед населення.

Публічний інтерес не може розглядатись лише як державний інтерес. Публічний інтерес є загальносоціальним, що відображає в концентрованій формі весь спектр інтересів у суспільстві. До публічних інтересів відповідно до Конституції України слід віднести інтереси держави, інтерес прав людини, інтереси суспільства. Суспільні інтереси відображають базові потреби людей і зумовлюються необхідністю розвитку суспільства [2, с. 138].

Юридична клінічна освіта – це нова форма практичного навчання студентів-правників, що має на меті формування у них професійних навичок юриста та передбачає надання безоплатної правової допомоги представникам окремих категорій населення, які не можуть самостійно вирішити проблеми правового характеру [1, с. 9].

Розглядаючи питання юридичної клінічної освіти, можна визначити основну мету і завдання юридичної клініки.

Так, на думку провідних науковців у сфері юридичної клінічної освіти М. Савчин, М. Менджул та В. Навроцького, метою юридичної клініки є:

- підвищення рівня практичних знань, умінь і навичок студентів юридичних спеціальностей;
- забезпечення доступу представників соціально вразливих груп суспільства до правової допомоги;
- формування правової культури громадян;
- підготовка та навчання студентів у дусі дотримання й поваги до принципів верховенства права, справедливості і людської гідності;

– розширення співробітництва вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців-юристів, із судовими, правоохоронними органами, органами юстиції, державної влади і місцевого самоврядування, з іншими установами та організаціями;

– впровадження в навчальний процес елементів практичної підготовки студентів-правників у сфері юридичних послуг [3, с. 9].

Основними завданнями юридичної клініки є:

– надання студентам юридичної клініки можливості набуття навичок практичної діяльності за фахом;

– створення місць для проходження студентами навчальної та виробничої практики;

– надання громадянам соціально вразливих верств населення суспільства безоплатної юридичної допомоги;

– проведення заходів з правової освіти населення;

– забезпечення можливості спілкування студентів під час навчального процесу з фахівцями-практиками судових і правоохоронних органів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування з питань їх діяльності;

– створення ефективного механізму обміну інформацією між населенням, засобами масової інформації та юридичною клінікою, що дасть змогу оперативно реагувати на практичні потреби громадян [3, с. 10].

З огляду на вищезазначені завдання юридичної клінічної освіти можемо стверджувати, що вона є невід’ємною складовою національно-патріотичного виховання.

Формування правової культури громадян, проведення заходів з правової освіти населення є частиною Стратегії національно-патріотичного виховання.

Національно-патріотичне виховання охоплює усі сфери життєдіяльності суспільства, насамперед освіту і науку, молодь та сім’ю, культуру і мистецтво, рекламу, профорієнтацію на військові спеціальності, відновлення та збереження національної пам’яті, краєзнавство, туризм, охорону довкілля, фізкультуру і спорт, цивільну оборону, безпеку і оборону України, зв’язки із закордонним українством [4].

Інформаційно-просвітницька робота у сфері національно-патріотичного виховання може здійснюватися у процесі проведення заходів з правової освіти населення студентами-клініцистами.

Національно-патріотичне виховання – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім’ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянсько-

го і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації [5].

Здійснюючи правопросвітню діяльність як основу юридичної клінічної освіти, можна реалізувати такі основні завдання у сфері патріотичного виховання:

- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- спроможність дотримуватись законів та захищати права людини, готовність взяти на себе відповідальність, здатність розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства тощо.

Правопросвітницька діяльність у сфері національно-патріотичного виховання має відбуватися системно.

На сучасному етапі розвитку України виникла нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей:

- повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України);
- участь у громадсько-політичному житті країни;
- повага до прав людини;
- верховенство права;
- толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- рівність усіх перед законом;
- готовність захищати суверенітет та територіальну цілісність України [6, с. 152].

Г. Татаренко зазначає, що для розроблення комплексу правопросвітницьких заходів необхідним є:

- формування у суспільстві стійкої поваги до закону;
- підвищення рівня правової обізнаності та юридичної грамотності;
- створення стимулів до законослухняної поведінки, яка повинна стати провідною моделлю соціальної поведінки особи у суспільстві;
- удосконалення юридичної техніки з метою забезпечення зрозумілості, одноманітності тлумачення нормативних приписів;

- проведення просвітницьких заходів серед учнівської та студентської молоді;
- використання сучасних засобів інформування населення про правову політику держави та законодавство;
- необхідно створювати загальні і навчальні телевізійні та радіомовні канали, друковані видання, а також запроваджувати сторінки, рубрики та інші популярні форми надання правової інформації;
- координація діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, навчальних та культурних закладів, засобів масової інформації у сфері правової освіти; залучення населення до системи надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги [7, с. 45–46].

Юридична клінічна освіта у своїй діяльності не обмежується лише просвітницькою роботою. Вона допомагає студентам навчитися застосовувати теоретичні знання на практиці, забезпечує формування у них належного рівня правової культури, що і є частиною національно-патріотичного виховання в Україні.

Висновки. Метою юридичної клінічної освіти на сучасному етапі є виховання студента-правника з патріотичною життєвою позицією. Він має бути відповідальним повинен мати сформоване ціннісне ставлення до українського народу, своєї Батьківщини, держави, нації як найважливішого пріоритету.

Розвиток юридичної клінічної освіти спрямований на виховання якісно нової категорії правників, які володіють не лише фаховими компетентностями, а й національно-патріотичними якостями.

Список використаних джерел

1. Юридична клініка: навчальний посібник / В. А. Слов, С. І. Молібог, Д. Г. Павленко. Київ: Школяр, 2004. 315 с.
2. Андрушко І. П. Категорія «публічний інтерес» в конституційному праві: поняття та зміст. *Часопис Київського університету права*. № 4. 2011. С. 137–141.
3. Савчин М. В., Менджул М. В., Навроцький В. В. Основи юридичної клінічної практики: навчально-методичний посібник. Ужгород: 2007. 125 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2020 року № 932 «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки». *Урядовий кур'єр*. 14.10.2020. № 200.
5. Національно-патріотичне виховання. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita> (дата звернення: 10.04.2023).
6. Федоровська Н. В. Залучення курсантів і студентів до правопросвітницької роботи зі школярами з метою правового виховання. *Актуальні питання правового та патріотичного виховання здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану*. 2022. С. 151–155.
7. Татаренко Г. В. Значення правової просвіти населення для формування правової культури суспільства. *Конституційно-правові засади адміністративної реформи в Україні:*

матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. до 100-річчя СНУ ім. В. Даля, м. Сєверодонецьк, 24–25 жовтня 2019 р. Сєверодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2019. 180 с.

References

1. Yelov, V., Moliboh, S., Pavlenko, D. (2004). Yurydychna klinika: navchalnyi posibnyk [Legal clinic: study guide Schoolboy]. Kyiv: Shkoliar. 315 p. [in Ukrainian].
2. Andrushko, I. (2011). Katehoriia «publichnyi interes» v konstytutsiinomu pravi: poniattia ta zmist. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [The category of «public interest» in constitutional law: concept and content. Journal of the Kyiv University of Law]. № 4. P. 137–141 [in Ukrainian].
3. Savchyn, M., Menzhul, M., Navrotskyi, V. (2007). Osnovy yurydychnoi klinichnoi praktyky: navchalno-metodychnyi posibnyk [Basics of legal clinical practice: educational and methodological manual] [in Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia planu dii shchodo realizatsii Stratehii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na 2020–2025 roky (Kabinetu Ministriv Ukrainy). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [On the approval of the action plan for the implementation of the National Patriotic Education Strategy for 2020–2025 (Verkhovna Rada of Ukraine). *Statements of Verkhovna Rada of Ukraine*]. 20, 200 [in Ukrainian].
5. Natsionalno-patriotychne vykhovannia [National and patriotic education]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita> (2023, April, 10) [in Ukrainian].
6. Fedorovska, N. (2022). Zaluchennia kursantiv i studentiv do pravoprosvitnytskoi roboty zi shkoliaramy z metoiu pravovoho vykhovannia. *Aktualni pytannia pravovoho ta patriotychnoho vykhovannia zdobuvachiv vyshchoi osvity ZVO zi spetsyfichnymy umovamy navchannia v umovakh voiennoho stanu* [Involvement of cadets and students in legal educational work with schoolchildren for the purpose of legal education. *Actual issues of legal and patriotic education of students of higher education of higher education with specific conditions of study under martial law*]. P. 151–155 [in Ukrainian].
7. Tatarenko, G. V. (2019). Znachennia pravovoi prosvity naseleння dlia formuvannia pravovoi kultury suspilstva. *Konstytutsiino-pravovi zasady administratyvnoi reformy v Ukraini: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. do 100-richchia SNU im. V. Dalia, m. Sievierodonetsk, 24–25 zhovtnia 2019 r. Sievierodonetsk* [The importance of legal education of the population for the formation of the legal culture of society. *Constitutional and legal principles of administrative reform in Ukraine: materials Vseukr. science-practice conf. to the 100th anniversary of SNU named after V. Dalya, Severodonetsk, October 24–25, 2019 Severodonetsk*], 180 [in Ukrainian].

Inna Naida. Relationship Between Legal Clinical Education and National Patriotic Education in Ukraine

The article is devoted to the study of the relationship between legal clinical education and national-patriotic education in Ukraine.

It was found that the development of an independent Ukrainian state is impossible without an updated legal education. Legal clinical education is an actual network of patriotic education.

It was determined that national-patriotic education is a component of the general educational process of the younger generation, the main goal of which is the acquisition by young citizens of social experience, readiness to fulfill civic and constitutional duties, inheriting the spiritual heritage of the Ukrainian people, achieving a high culture of relationships, and forming the personal traits

of a citizen Ukrainian state, physical perfection, moral, artistic-aesthetic, intellectual, legal, labor, environmental culture.

Attention was drawn to the fact that the formation of the legal culture of citizens, the implementation of measures for the legal education of the population are part of the Strategy of national and patriotic education.

It is shown that informational and educational work in the field of national-patriotic education can be carried out in the process of conducting events on legal education of the population by student clinicians.

It is described that by carrying out legal educational activities as the basis of legal clinical education, it is possible to implement the following main tasks in the field of patriotic education, namely: education of respect for the Constitution of Ukraine, Laws of Ukraine, state symbols; awareness of the relationship between individual freedom, human rights and patriotic responsibility; ability to comply with laws and protect human rights, willingness to take responsibility, ability to resolve conflicts in accordance with democratic principles; forming a tolerant attitude towards other peoples, cultures and traditions; affirmation of humanistic morality as the basic foundation of civil society, etc.

It is noted that legal clinical education in its activity is not limited to educational work. It helps students learn and apply theoretical knowledge in practice, ensures the formation of an appropriate level of legal culture in them, which is a part of national and patriotic education in Ukraine.

Keywords: legal clinical education, national-patriotic education, patriotism, public interest, informational and educational work, legal educational work.

УДК 005.336.2:[378.093.5:340]ПУЕТ(045)
DOI 10.31558/2786-5835.2023.1.1.14

Орел Вікторія Анатоліївна,
старший викладач закладу вищої освіти
Полтавського університету економіки і торгівлі

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО ЦЕНТРУ «ПРАВОВА СТУДІЯ» ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ ТОРГІВЛІ ТА ЙОГО РЕЗУЛЬТАТИ

У статті досліджено поняття та значення компетентнісного підходу до підготовки правників. Визначено місце та функції навчального юридичного центру «Правова СТУДІЯ» Полтавського університету економіки і торгівлі, з'ясовано результати впровадження компетентнісного підходу в підготовці фахівців зі спеціальності 081 «Право» в Полтавському університеті економіки і торгівлі.

Навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» виконує низку важливих функцій: навчальну, соціальну, виховну, комунікативну, дослідницьку. Проходження студентами навчальної практики на його базі дає можливість розвивати ті загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності, досягати тих програмних результатів навчання, які передбачені стандартами галузі.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, правник, знання, вміння, навички, навчальна практика, навчальний юридичний центр, юридична клініка.